

Markéta Kvěchová: Kriminalita a justice na ruské vesnici 1900 – 1914,

bakalářská práce

**Ústav historických věd Filozofická fakulta Univerzity Pardubice, obor Kulturní dějiny,
2010**

Oponentský posudek bakalářské práce:

Bakalářská práce Markéty Kvěchové se zaměřuje na justiční a penologickou problematiku – na problematiku vývoje a specifík fungování justice a spravedlnosti v prostředí ruského venkova, na zvláštnosti pojetí zločinu a trestu v ruském prostředí a společnosti. Autorka svůj předmět zkoumání dělí na dvě složky: v první části stručně nastiňuje základní etapy a zvláštnosti vývoje a organizace ruského práva, specifika vývoje ruského právního myšlení a pozoruhodnosti utváření justičního systému Ruské říše. Zabývá se vývojem a tzv. oficiální justice, kde na základě studia odborné literatury k danému tématu mapuje mnohasetletou historii vývoje ruských trestních zákoníků, všímá si specifík vývoje u pojetí a obsahu trestu a trestání, zabírá se kriminalitou a limity vlivu oficiálního práva uplatňovaného imperiálním státem v rurálních regionech a lokalitách Ruska.

V druhé části práce autorka zaměřuje svoji pozornost zejména na problematiku právního vědomí a uplatňování i fungování právních zvyklostí na lokální úrovni, tj. v jednotlivých tradičních venkovsko-zemědělských komunitách Ruska. V tomto případě se autorka zaměřuje na stav zachycený v dobovém tisku, v ego-dokumentech i v ruské umělecké literatuře z 19. století a v prvních letech 20. století. Popisuje roli specifických lokálních právních zvyklostí spadajících do kulturní antropologie ruského venkova. Jde jí o zvykové procedury k ochraně a stabilizaci komunity před vnitřními i vnějšími tlaky o tradice užívané nelegálně, v rozporu oficiálním právem, ale tolerované – o „samosud“, „vožděnie“ a další.

V úvodní části pokrývající vývoj, obsah a struktury oficiálního státem vytvářeného systému práva a soudnictví spoléhá autorka na práci Dragutina Pelikána o dějinách ruského práva a na publikace angloamerické provenience. Zejména u anglických knih je přístup autorky možná poplatný citovaným textům, byť tato závislost není zásadním problémem, který by práci nějak devalvoval. Možná by ale stálo zato pro plastičnost jinak solidního a srozumitelného výkladu ocitovat alespoň některé zmiňované právní normy či kodexy. Nicméně autorka určitě potvrzuje přehled o literatuře k tématu a jí zvolená cesta je legitimní.

Zhodnocení její prezentace vesnických právních zvyklostí je už o něco komplikovanější a rozpornější. Pozitivně je třeba vidět zejména originalitu tematiky této části. Autorka si opravdu zvolila v našich podmínkách zatím poměrně neprobádané téma, na což sama poukazuje. Protože nadto patrně v době svého výzkumu k práci neměla možnost delšího archivního studia v Rusku, je třeba jen konstatovat, že její výsledek je vcelku dobrý a solidní.

Autorka se pokouší o zachycení právních zvyklostí ruského venkova na základě dobového tisku (Nedělja a dalších cca 10 periodik) i umělecké literatury. Pokud jde o tisk, je však třeba si uvědomit, že jde jen o výběr událostí, není vždy jasné jak obecných relevantních.

Tisk je určitě zajímavým pramenem ke zkoumání společnosti. Je ale vlastností tisku a médií vůbec, že neinforují vždy jen o typických a opakujících si událostech ale o zvláštních, výjimečných, neočekávaných událostech, protože odlišnost, a velmi často i negativita zprávy, patří při fungování médií k hlavním zpravodajským hodnotám. Události mohly být někdy velmi specifické a mediálně dotvořené a upravené. Realita sdělovaná tiskem má faktický

základ, nicméně je sama konstruovanou realitou. Z textu není zcela patrné, proč na základě čeho byly příklady vybírány a do jaké míry je lze zobecňovat. Úvaha v tomto duchu by práci prospěla, byť i bez takové pasáže je práce zajímavá. Užití kazuistiky z novin jí jistě obohatilo, byť část využitých příkladů neodpovídá časovému vymezení tématu v názvu práce.

Rozpornou položkou je i využití umělecké literatury. Autorka je sama prezentuje jako výhodu a přednost práce a naznačuje, že v tomto směru je její práce dokonce unikátní. I zde se lze s ní zčásti i ztotožnit. Literární historie porovnání témat a syžetů umělecké literatury při reflexi procesů ve společnosti – konfliktu tradičního a nového. V literárně historické literatuře ve vztahu k ruské venkovské společnosti 19. století setkáme i s užitím děl Gogola, Tolstého, Ivana Alexejeviče Bunina, ale i raných povídek M. Gorkého či jiných autorů. Autorka tento postup využívá na mnoha místech, ať už ukazuje na Bunina (např. próza Vesnice, či román Život Alexeje Arseňjeva) nebo na N.V.Gogola (postava Čičikova). Ne vždy ale zcela jasně.

Otázkou také je, do jaké míry je umělecká literatura jen specifickou a doplňkovou dílčí reflexí působení zvykového práva na ruském venkově a do jaké míry je tak klíčovým základním pramenem k jeho studiu. To platí dvojnásob například o dílech jako je Gorkého román Matka, který autorka též uvádí (např. str. 23). Umístění jeho syžetu působí v kapitole o kriminalitě až mechanicky a nejasně. Práce kromě toho také jako celek zůstala v jakési rozpolcené podobě a autorce se zcela nepodařilo najít a prezentovat dostatečný svorník mezi dvěma základními částmi své tematiky, které tak zůstaly zčásti vzájemně nepropojené. Možná by bylo zajímavé podrobněji se i jejich vzájemné souvislosti věnovat.

Přes tyto připomínky se domnívám, že Markéta Kvěchová prokázala dobrý a solidní přehled o české i zahraniční literatuře ke zvolenému tématu, svoji práci podložila i důkladnou prací s prameny jako je dobový tisk anebo reflexe problému na stránkách beletrie. Téma, které si autorka zvolila, je velmi podnětné, pěkně a srozumitelně podané. Možná by bylo zajímavé se mu dále věnovat, protože jeho potenciál autorka našla, ale prozatím zcela nevyužila. Práce Markéty Kvěchové také splňuje podstatné obsahové a formální požadavky a doporučil bych ji k obhajobě. Domnívám se, že ji lze asi zhodnotit jako velmi dobrou až výbornou. Osobně bych dokonce možná zvolil spíše druhou možnost – tj. hodnocení výborně.

V Pardubicích dne 14.1.2011.

PhDr. Ivan Macek, M.A., M.Sc.